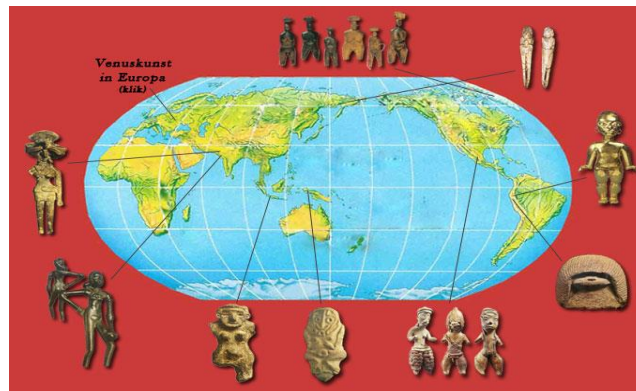

Updating Venuskunst Mexico en de 'pretty ladies'

* **Mexico:** pretty lady type (1250-600 BC)

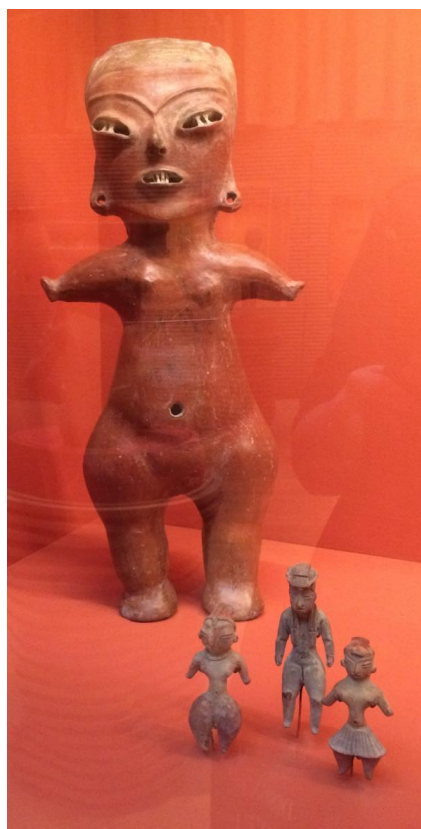
Mexico. Meso-Amerika geeft veel Venuskunst prijs, onder andere uit de vallei van Oaxaca.¹ Aan de rand van Mexico-stad wordt naar men aanvankelijk aanneemt een groot grafveld blootgelegd met 6800 graven, waarvan 10% onderzocht is. Net als in Valdivia zijn hier ook kunst- en grafrovers aan het werk geweest. Later blijkt dat het om een dorp van landbouwers gaat met graven onder de huizen.² De dorpelingen verbouwen voornamelijk mais, maar ook bonen en pompoenen. Deze voorgeschiedenis heeft het werk van archeologen zwaar bemoeilijkt.

De 'pretty ladies' nader bekeken. De keramieke figurines zijn meest naakt. Er zijn decoraties van inkervingen en puntpatronen, oorhangers en kragen. Op 27 % van de Tlatilco figurines is kleding te zien; de rok wordt lager op de heup gedragen dan de oudere figurines uit Oaxaca. De mannen dragen lendendoeken, ook lager op de heup. Haar valt in lange strengen of piekt onder een kap vandaan. De kapsels en hoofddekzels lijken minder verfijnd uitgewerkt dan de figurines uit Oaxaca.

Het 'pretty lady' type betreft slanke dames met kleine borsten, ze staan en ze zijn elegant gevormd. Ze houden hun handen neerwaarts. Het hoofd is rond en vult ongeveer een kwart van de totale lengte van de figurine. De wenkbrauwen staan diagonaal boven de ingesneden ogen; ze vormen op het voorhoofd een ononderbroken lijn, alsof men een masker draagt.

Er zijn vier types: D1, D2, D3 en D4. Het 'D2-type Pretty Lady' toont hoofden met ingesneden elementen. Type D2 toont langere hoofden, die een derde van de lichaamsomvang beslaan met het gevolg dan hun lichamen korter en zwaarder zijn. Ze heffen hun armen opwaarts en zijn voornamelijk vrouwelijk. Type D4 is minder gemodelleerd, er zijn brede hoofden en stompvormige armen.³

Sommige van de grotere beelden uit Oaxaca en Tlatilco hebben holtes waardoor vloeistof kan lopen. Mogelijk zijn ze in grotere clan-huizen in de openbare ruimte bij gemeenschappelijke rituelen gebruikt. Dit beeld is een type D3 beeld van 48,5 cm uit graf nr 104.⁴ Veel kleinere figurines staan voor haar van ca. 9 cm.

Tlatilco in Centraal-Mexico. De figurines zijn zowel in graven als grafgiften gevonden maar ook in de huizen voor standaard huiselijk gebruik. Sommigen, **de grotere en holle**, hebben dienst in de **grotere openbare** gebouwen.⁵ In 1989 bericht Paul Tolstoy dat hij 500 graven heeft onderzocht uit de periode 1150-900 BC in de opgravingsseizoenen I, II, III, en IV.⁶ In seizoen IV worden 220 graven gedocumenteerd; dat brengt 1140 grafvoorwerpen op waaronder figurines.⁷

Figurines bij jong-gestorvenen. Sommige van de 220 graven bevatten een set een figurines. Ze zijn te vinden in 47 (22 %) van de 220 graven; talloze graven bevatten dus meer dan een figurine. Figurines in Tlatilco zijn met name in graven van *jongeren* te vinden. Ze vergezellen zowel kinderen als jong-

volwassenen. Deze laatste groep betreft jonge vrouwen zowel als jonge mannen tussen de 15 en de 30 jaar oud. Jong sterven vormt een belangrijke factor om een figurine mee te krijgen in het graf.

Meer figurines in vrouwengraven. Men vindt meer figurines in de graven van vrouwen dan van mannen; 80 vrouwengraven bevatten 55 figurines; 76 mannengraven bevatten er 20. Vrouwen ontvangen meer grafgiften dan mannen (13 % versus 4 %). In de vrouwengraven vindt Paul Tolstoy meer ongebroken figurines dan in de mannengraven waar zij vaker gebroken zijn (60 % versus 36 %). Richard Lesure, die verslag doet van deze opgraving, concludeert: 'Figurines vormen een belangrijk deel van de inhoudt van rijke vrouwengraven; ze vormen slechts een minderheid in dat van rijke mannengraven.... Figurines dragen meer bij aan de status van vrouwen dan van mannen'.⁸

Hoofdzakelijk een vrouwelijk ambacht. Lesure beschouwt vrouwen als de makers en van de figurines en de aardewerken potten; vingerafdrukken uit een cultuur in Arizona uit het eerste millennium AD culture in Arizona, een cultuur in het verlengde van Meso-Amerika, bewijst dat het hoofdzakelijk vrouwen zijn die de kunst creëren. Daarna breidt hij deze conclusie. Hij stelt dat wereldwijd hoofdzakelijk vrouwen de makers zijn van figurines.⁹

Tlatilco, graf 104, figurine met twee gezichten, 7.9 cm hoog.¹⁰ Er zijn verschillende vrouwelijke figurines met op het onderlichaam- en bovenlichaam twee gezichten.¹¹

De interpretatie

***Laurette Séjourné** meende dat de dorpelingen en wereldbeeld kennen waarin natuurlijke fenomenen, inclusief planten als mais bezielde worden door mensachtige geesten. Op vele latere Azteekse festivals ter ere van de Azteekse maisgodin Cinteotl belichamen meisjes de geesten van de jonge mais. De verf die in Tlatilco gebruikt wordt – wit, rood maar vooral geel – stemt overeen met de kostuums van de maismeisjes bij de ceremonies rond Cinteotl. In haar visie zijn de jonge, naakte en staande 'pretty ladies' representaties van de maisgeesten of representaties van de meisjes die in de dansen deze geesten uitbeeldden.¹² De figurines met de twee gezichten stellen een dubbele korenaren voor.¹³ Korenmoeders worden over heel Amerika, zowel in Noord, Midden als Zuid, vereerd.¹⁴

***Joyce Marcus** meent dat de 'pretty Ladies' afbeeldingen zijn van voorouders. In haar visie worden in dorpsculpturen van over de hele wereld voorouders vereerd: zij staan in het centrum van de rituelen. De 'pretty ladies' geven mensen weer die niet meer onder de levenden zijn, en vormen een afbeelding van hen.¹⁵ Ze worden door vrouwen gemaakt; ze maken een beeld waarin de ziel van de recent overleden voorouder kan terugkeren.¹⁶

***Cecelia Klein en Naoli Victoria Lona** menen dat de figurines de geesten van vrouwen voorstellen die in het kraambed overladen zijn; dit omdat zij hun borsten niet bedekken terwijl alle Azteekse vrouwen dat wel deden; ze gingen volledig gekleed.¹⁷

Concluderend. Wanneer we de betekenis van de Kachina figurines uit Arizona bezien – ze komen aan de orde bij de Hopi in Arizona – komen we een combinatie op het spoor: deze ‘native Americans’ in Arizona beschouwen hun Kachina poppen als bezielde door vooroudergeesten, natuurgeesten en godheden. Mogelijk speelt deze ook combinatie bij de ‘pretty ladies’ uit Mexico.

Tot slot nog drie kleurrijke figuren, te vinden in beide Venusboeken.

Uit: *Venus is geen Vamp*, dl I h 8, 177; *The Language of MA* dl I h 8, 242 [1.8.6]. Beschrijving zie onder.

Bovenaan een ,pretty lady' met naakt bovenlichaam en kleine borsten. Ze draagt een speciale broek die mogelijk een maiskolf kan uitbeelden. Zij meet 10.8 x 3.5 cm.

In het midden een mannelijke figurine die in de oudere literatuur traditioneel de 'Sjamaan' wordt genoemd. Hij/zij is 9.5 cm hoog, hij is een van de weinige mannelijke figurines. Hij/zij draagt een gordel rond de heupen, mogelijk een opgerolde lendendoek. Dat maakt -omdat dit kledingstuk ook op andere mannelijke figurines voorkomt- aannemelijk dat het om een mannelijke sjamaan gaat, zeker is dit niet. Hij/zij heeft kruisvormige bundels van touwen op het bovenlichaam. Hij/zij heeft geen borsten -mogelijk gaan ze schuil onder de kruisvorm- en draagt op het voorhoofd een keramieken masker dat het gezicht verborgen houdt.

Onder een 'pretty lady' uit Tlatilco graf nr. 93 van 8,7 cm, het D1-type. Zij toont lange haarstrengen die tot op de navel vallen. Op het haar draagt zij een hoofddeksel.

Deze drie figurines bevinden zich in het National Museum of Anthropology in Mexico City.

Annine van der Meer, februari 2019

©anninevandermeer

¹ Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-highland formative (early to middle formative) figurines, *The Oxford handbook of Prehistoric Figurines*, 273-297, met Venuskunst uit de vallei van Oaxaca uit de Early Formative Figurines of EEF (1400-1150 BC), LEF of Late Early Formative (1150-900 BC) en Middle Formative (900-500 BC) met op p. 274 de vermelding van 851 figurines, de meesten zijn minder dan 10 cm groot en zelden groter dan 20 cm.; p. 277: figurines uit EEF o.a. uit vallei van Oaxaca; p. 280-81 diagrammen met figurines uit LEF; p. 282 en 284 diagrammen met figurines uit o.a. Tlatilco.

² Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-Highland Formative', *The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines*, 283; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 121, 128 n. 23 with ref. to Paul Tolstoy, 1989.

³ Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-highland formative (early to middle formative) figurines, *The Oxford handbook of Prehistoric Figurines*, 284-85.

⁴ Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-Highland Formative', *The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines*, 284 fig. 13.6 nr. d geeft schets.

⁵ Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 121.

⁶ Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-Highland Formative', *The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines*, 283; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 128.

⁷ Roberto Garcia Moll, Daniel Juarez Cossio, Carmen Pijoan Aguade, Maria Elena Salas Cuesta, Marcela Salas Cuesta, *Catálogo de entierros de San Luis Tlatilco, México, Temporada IV*, Serie Antropología Física-Arqueología, (Instituto Nacional de Antropología e Historia, 1991), catalogue of all finds.

⁸ Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 128 - 29; Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-Highland Formative', *The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines*, 283 shares in headlines the conclusion of Lesure but gives a more neutral interpretation.

⁹ Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 154 n. 85 mentions the Hohokam figurines of Snaketown, Arizona and refers to Chapter 4 in his book for theory about global female artists.

¹⁰ Jeffrey P. Blomster, 'Mesoamerica-Highland Formative', *The Oxford Handbook of Prehistoric Figurines*, 282 fig. 13.5 nr. f.

¹¹ Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 115 fig 47 nr. c toont schets van een andere tweevoudige vrouwelijke figurine.

¹² Laurette Séjourné, 'Una interpretación de las figurillas del Arcaico', *Revista Mexicana de Estudios Antropológicos* 13 (1) (1952) 49-63, 55, 61; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 136, 137 n. 56

¹³ Séjourné, 'Una interpretación de las figurillas del Arcaico', 61-62; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 137 n. 57.

¹⁴ Otto Zerries, 'Primitive South and the West Indies', *Pre-Colombian American Religions*, W. Krickeberg e.a. eds., 1968, 230-310.

¹⁵ Joyce Marcus, *Women's Ritual in Formative Oaxaca: figurine-making, Divination, Death and the Ancestors*, Ann Arbor, 1998, I, 17-23; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 114 n. 6.

¹⁶ Joyce Marcus, *Women's Ritual in Formative Oaxaca: figurine-making, Divination, Death and the Ancestors*, Ann Arbor, 1998, I, 3; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 136 n. 49.

¹⁷ Cecelia F. Klein and Naoli Victoria Lona, "Sex in the city: A Comparison of Aztec Ceramic Figurines to Copal Figurines from the Temple Mayor, *Mesoamerican Figurines: Small-Scale Indices of Large-Scale Social Phenomena*, Christina T. Halperin e.a., University Press of Florida, Gainesville, 2009, 327-377, 330-338; Lesure, *Interpreting Ancient Figurines*, 137.